

* HOMEOPATIA, OSA 9

Luontaisterveys-lehdessä ilmestyy artikkelisarja homeopatiasta. Kirjoittajina ovat diplomihomeopaatti **Minna Keitu** ja erikoishammaslääkäri, diplomihomeopaatti **Marja-Terttu Pakkanen**. He toimivat SHA-Koulutuksen opettajina Suomen Homeopatian Akatemiassa.

Homeopathy

Homeopatia aktivoi elimistön omia parantavia voimia

Homeopatia tulee kreikan kielen sanoista *homoios* eli samankaltainen ja *pathos* eli kärsimys, tauti.

Homeopatia on saksalaisen lääkäri **Samuel Friedrich Hahnemannin** kehittämä hoitomenetelmä, jossa erityisellä laimentamis- ja ravistamistekniikalla, ns. potensointimenetelmällä valmistettujen lääkkeiden avulla aktivoidaan elimistön omaa itsesäätelevää elinvoimaa parantavaan ja terveyttä palauttavaan toimintaan.

Homeopaatin vastaanotolla tehdään yksityiskohtainen haastattelu potilaan yksilöllisistä oireista ja niiden ilmentymisestä potilaan oman kertomuksen perusteella sekä mahdollisten tutkimustulosten pohjalta. Homeopaatin työnä on tehdä arvio haastattelun

pohjalta ja löytää potilaalle oikeat lääkkeet homeopaattisen menetelmän avulla.

Similia similibus curantur

Homeopaattisen parantamisen keskeinen ajatus, ns. samankaltaisuus- eli similia-periaate, oli tunnettu jo Hippokrateen aikana. Se perustuu havaintoon ja kokeemukseen siitä, että aine, joka aiheuttaa tietynlaisia oireita ja voimien muutoksia terveille ihmiselle, voi vastaavasti aktiivoida samankaltaisten vaivojen paranemisen sairaalla henkilöllä.

Hahnemann aloitti 1800-luvun alussa systemaattiset lääkeainekokeet terveille, vapaaehtoisille henkilöille (Homeopathic Pathogenetic Trials, HPTs) saadakseen selville erilaisten lääkkeiden vaikutukset ja käyttöalueet. Lääkeainekokeiden ja hoi-

toon käytettyjen lääkkeiden oireet kirjattiin tarkasti ylös. Lääkeaine valmistettuna homeopaattisella potensointimenetelmällä parantaisi samankaltaiset oireet potilaalla. Homeopaattisia lääkeainekokeita terveille on nyt tehty yli 200 vuotta.

Tänä aikana lääkkeiden määrä ja käyttöalueiden tuntemus on lisääntynyt huomattavasti, vaikka edelleen käytetyimmät lääkkeet ovatkin jo Hahnemannin aikaisten lääkeainekokeiden lääkkeet.

Kokonaisvaltainen lähestyminen

Homeopatian menetelmä tarkastelee ihmistä kokonaisvaltaisesti. Vastaanotolla kartoitetaan fyysiset oireet, ruokahalut, kylmän ja kuumien vaikutus, pelot, ahdistukset, unet, tuntemukset, kaikki vaivaan liittyvät asiat ja niiden ilmentymät.

Useissa Euroopan maissa, kuten Sveitsissä, Ranskassa, Saksassa, Hollannissa, Italiassa ja Portugalissa homeopatia on integroitu osittain tai kokonaan julkisen terveydenhuollon ja sairausvakuutuksen piiriin.

Keskeisenä näkökulmana voidaan pitää amerikkalaisen lääkärihomeopaatin J-T Kentin lausahdusta ”ei sairaus, vaan sairastava ihminen”.

Sairauteen ei keskitytä silloin abstraktina yleisilmiönä nk. diagnoosina tai irrallisena sairaustilana, kuten vatsahaava tai endometriosis erotettuna potilaan kehon kokonaisuudesta. Homeopaatti haluaa ymmärtää, minkälaisessa maaperässä sairastavan yksilölliset sairauden oireet ilmenevät ja miten ne ilmenevät juuri hänellä.

Homeopaattinen lähestymistapa havainnoi samanaikaisesti kehon fyysisiä oireita, mielen ja tunteiden oireita, ympäristön aiheuttamia vaikutuksia potilaassa ja sitä, minkälainen on potilaan yksilöllinen oireiden ilmeneminen ja voimien muutosten kokonaisuus.

Potilaan omat havainnot ja tuntemukset ovat homeopaattille se punainen lanka, joka johdattaa löytämään oikean lääkeaineen.

Hoidon seuranta ja dokumentointi ovat tärkeitä erityisesti kroonisten vaivojen hoidossa, jolloin voimien muutokset ja oireiden ilmentyminen seurannan aikana vievät vähitellen kohti terveyden tilaa kuin kuorisi sipulia kerros kerrokselta.

Sen hetkinen vaiva määrittää hoidon

Yksilöllinen homeopaattinen hoito on lähtökohta, jolla homeopaattinen hoito tulisi aina tehdä potilaalle. Käytännössä se tarkoittaa, että potilaan tila ja oireet huomioiden valitaan juuri sen hetken tilaan ja vaivaan oikea lääkeaine.

Tämän vuoksi vatsakipu yksinään ei riitä määrittämään oikeaa lääkeainetta, vaan millainen juuri sen hetkinen vatsakipu on. Yksi voi saada apua arsenicumista, toinen nux vomica ja kolmas sulphurista, riippuen siitä, mikä on ongelman syynä.

Arsenicumilla vaiva voi johtua pelosta tai ruokamyrkytyksestä. Nux vomica vatsakipu voi johtua vihastumisesta tai alkoholin tai lääkkeiden käytöstä. Sulphurilla syy voi olla alkoholin ja huumeiden käytössä tai olla lähtöisin nöyrytyksestä tai maksan ongelmista.

Arsenicum- ja sulphur-potilaat ovat uupuneita, kun taas nux vomica on kivussa ennen artnyt ja kiukkuinen. Nux vomica on usein kyltymättömän nälkäinen

päivää ennen vatsaongelmia. Sulphur taas on nälkäinen klo 11.00 aikaan.

Lisäksi jokaisella lääkeaineella on nk. modaaliteetti eli mikä pahentaa ja parantaa oireita. Tämä usein auttaa homeopaattia määrittelemään oikean lääkeaineen. Tämä on täysin päinvastainen näkemys perinteisen fytotherapian tai lääketieteen käyttämien lääkkeiden kohdalla.

Siksi monelle on hyvin vaikea ymmärtää sen toimivuutta. Samoin se tekee tutkimuksen perinteisillä lääketutkimuksen keinoilla hyvin vaikeaksi, koska varsinaista vertailua tietyn lääkkeen vaikutuksesta on potilaalla vaikea tehdä.

Repertorio ja Materia Medica

Homeopaattisista lääkeainekokeista saadut oireet, kliinisen kokemuksen perusteella saadut oireet sekä muut havaitut tai kokeillut oireet on koottu kahteen kirjaan, jotka ovat kaikkien homeopaattien työvälineitä.

Repertorio eli oirehakemisto on oireenmukainen hakemisto, joka on jaettu kehon eri osiin ja oireisiin. Repertorioita on noin 110 erilaista. Niihin on koottu vähitellen kaikki todennetut ja havaitut oireet.

Materia Medica on lääkeainekohtainen hakemisto, jossa on eritelty jokaisella lää-

keaineella olevat oireet mielessä ja kehon eri osissa. Repertorio ja Materia Medica ovat myös tietokoneohjelmistoina monen homeopaatin käytössä.

Potenssointi eli laimennus ja ravistus

Homeopaattiset lääkkeet valmistetaan homeopaattisessa lääketehdassa homeopaattisen farmakopean mukaisesti.

Homeopaattisten lääkevalmisteiden kantaineet ja liuokset saadaan kasvi-, eläin- ja mineraaliperäisistä tai kemiallisista aineyhdistelmistä. Valmistusmenetelmää kutsutaan potensointimenetelmäksi. Siitä johdettuna homeopaattisten lääkkeiden voimakkuutta kutsutaan potenssiksi. Menetelmässä alkutinktuuraa laimennetaan veden ja alkoholin (liuottimena ja säilöntäaineena) sekoituksella kymmenesosa, sadasosa tai tuhannesosa potensseihin.

Jokaisen laimennoksen jälkeen liuosta ravistellaan metodisesti ja voimakkaasti. Tästä seuraa, että liuoksessa ei laimennosten jälkeen ole jäljellä enää mahdollisia myrkyvaikutuksia, mutta samalla siitä tulee tehokkaasti vaikuttava lääkeaine. Nykyisin voidaan tutkia liuosten vahvuutta ja eri potenssien vaikutusta laboratorio-olosuhteissa kudoksilla ja soluväljelmillä.

Homeopatian vaikutukset muun muassa kasveihin, eläimiin ja lapsiin osaltaan osoittavat, että kysymys homeopatiasta ei enää ole, onko sillä vaikutusta vai toimiiko se kuin placebo, vaan, mihin kaikkeen sillä voidaan vaikuttaa.

Virallisia lääkkeitä monessa EU-maassa

Useimmat EU-valtiot ovat hyväksyneet homeopaattiset lääkkeet virallisiksi lääkkeiksi. Ne valmistetaan virallisen Euroopan farmakopean tai Saksan tai Ranskan homeopaattisen farmakopean mukaisesti ja ne on luokiteltu EU:n alueella lääkkeiksi (lääke-

Joko olet tutustunut kirjaani?

Marja-Terttu Pakkanen Voimaa luonnosta, RAKKAUDESTA HOMEOPATIAAN

Kirja on mielenkiintoinen kokonaisuus yhdistävästä lääketieteestä. Kirjassa kerrotaan, kuinka hoitotyössä voi helposti yhdistää kahta toisiaan tukevaa hoitomuotoa. **Hammaslääketiede ja homeopatia kulkevat "käsi kädessä"**. Lisäksi kerrotaan, miten paljon hampaiston terveydellä on vaikutusta yleisterveysteen.

Kirja saatavilla kirjakaupoista ja kaikista nettikirjakaupoista esim.: www.bod.fi/kirjakauppa Lisäksi: www.arshomeopatica.fi ja marjaterttupakkanen@gmail.com Saatavana myös e-kirjana www.bod.fi:stä

direktiivi 2004/27/EY, Suomessa voimaan 2005). Suomessa Fimea valvoo homeopaattisten lääkkeiden laatua ja turvallisuutta. Joissain valtioissa niiden myynti on vapaata, jolloin niitä saa ostaa luontaiskaupoista ja apteekkeista.

Joissain maissa homeopaattisten lääkkeiden myyntiä pidetään apteekkiäätelyn alaisuudessa, jolloin apteekkihenkilökunta on myös koulutettu käyttämään homeopaattisia lääkkeitä. Useimmissa EU-valtioissa homeopaattisten valmisteiden valmistuksen on täytettävä tietyt farmakologiset kriteerit, jotka ovat samat perinteisen lääketieteen lääkkeiden valmistuksessa.

Homeopaattisia lääketehtaita on useissa EU-valtioissa, ei kuitenkaan Suomessa.

Akuutteihin ja kroonisiin vaivoihin

Homeopaattisten lääkkeiden käyttöalueita ovat periaatteessa kaikki vaivat, joissa ihmisen tai eläimen omat immunologiset ym. paranemisprosessit on mahdollista aktivoida. Itsehoitona useimmiten hoidetut vaivat, kuten flunssa ja influenssa, korvatulehdukset, ylähengitysteiden tulehdukset, ruuansulatusvaivat, TULES-vaivat ja kuukautisvaivat sopivat hyvin hoidettavaksi homeopaattisilla lääkkeillä. Kroonisissa vaivoissa, varsinkin jo kudostuhoa aiheuttaneissa vaivoissa, homeopaattiset lääkkeet tuovat monesti apua liittämissä vaivoihin ja parantamaan elämänlaatua sekä kivun lievitykseen kroonisissa vaivoissa.

Havainnollisissa tutkimuksissa on todettu homeopaattisen hoidon olevan erityisen tehokasta kroonisten sairauksien kohdalla. Tähän mennessä tutkimukset ovat osoittaneet merkittävää hyötyä seuraavissa sairaustiloissa: osteoartriitti, ihottumat, krooninen väsymysoireyhtymä, asthma, ahdistus, päänsärky, tulehdukselliset reumasairaudet ja ärtyneen suolen oireyhtymä.

Kaksoissokkotutkimuksissa on havaittu, että homeopaattinen hoito on tehokasta muun muassa lasten ripulissa, lasten keski- korvatulehduksessa, allergisessa nuhassa, heinänuhassa ja huimauksessa.

On myös useita tutkimuksia, joissa on osoitettu, että homeopaattinen hoito syöpähoitojen aikana parantaa potilaan elämänlaatua merkittävästi.

Vähäinen rahoitus rajaa tutkimusta

Tutkimuksia homeopatian vaikutuksesta tehdään huomattavan vähän verrattuna lääketutkimuksien lukumäärään tavallisesti rahoituksen puutteesta johtuen. Kiinnostusta tutkimukseen kyllä olisi.

Homeopatian perustutkimus pyrkii selvittämään homeopatian valmistusmenetelmän mukaisten lääkeaineiden (laimennettu ja ravistettu) toimintamekanismeja. In vitro -tekniikat (mikrobi- ja solututkimukset) laboratoriaoissa osoittavat selkeästi, että lääkeaineilla on vaikutusta.

On myös tutkimuksia, jotka vertailevat homeopaattisten lääkkeiden vaikutusta lää-

Homeopatia lääkkeitä on rakeina ja liuoksina.

kehoitosten vaikutukseen. Niissä yksilöllinen homeopaattinen hoito voi olla yhtä tehokasta tai jopa vaikuttaa tehokkaammin. Vertailututkimus masennuksen hoidossa menopaussi-ikäisillä naisilla osoitti molempien hoitojen olleen huomattavasti vaikuttavampia kuin placebo. Kuitenkin homeopaattinen hoito toi suuremman kliinisen paranemisen masennukseen kuin verrokkina ollut Fluoxetine. Lisäksi se paransi menopaussioireita koehenkilöillä.

WHO suosittaa osaksi terveydenhuoltoa

Homeopatia on nykyään yksi maailmanlaajuisesti käytetyimmistä ja tutkituimmista täydentävistä hoitomuodoista, joita Maailman terveysjärjestö WHO suosittaa integroitavaksi jäsenvaltioidensa terveydenhuollon järjestelmiin.

Integrointi voidaan tehdä monen mallin mukaan, mutta tavoitteena on saada täydentävien hoitomuotojen monet edut ja hyödyt laajasti käyttöön niitä haluaville. Homeopatiaa käyttää maailmanlaajuisesti arvioituna yli 200 miljoonaa ihmistä hoitamaan akuutteja ja kroonisia vaivoja (Echamp 2019). Käyttö on viimeisten 30–40 vuoden aikana lisääntynyt huomattavasti.

Monissa Etelä- ja Keski-Amerikan sekä Aasian maissa homeopatia on virallisesti tunnustettu lääketieteellinen hoitomuoto. Useissa Euroopan maissa, kuten Sveitsissä, Ranskassa, Saksassa, Hollannissa, Italiassa ja Portugalissa homeopatia on integroitu osittain tai kokonaan julkisen terveydenhuollon ja sairausvakuutuksen piiriin. EU:n alueella toimii noin 40 000 homeopaattilääkäriä sekä tuhansia koulutettuja homeopaatteja.

EU:n alueella kolme neljästä eurooppalaisesta tuntee homeopatian. Näistä noin 30 % käyttää homeopatiaa terveytensä hoidossa. Euroopan kansalaisten tavallisimpia syitä valita homeopaattinen hoito on niiden tehokkuus, vaarattomuus ja soveltuvuus lapsille.

Homeopatian käyttö Suomessa

Suomessa toimii kaksi homeopatian ammattillista yhdistystä: PHY ry eli Pohjoismaainen Homeopaattiyhdistys ja SH ry eli Suomen Homeopaatit. Yhdistykset kehittävät homeopatian osalta CAM-alan omavalvontaa yhteistyössä Luontaislääketieteen keskusliitto LKL ry:n ja Luontaishoitoalan Forum ry:n kanssa.

Suomessa ei ole homeopaattien toimintaa sääntelevää lainsäädäntöä, eikä terveydenhuollon ammattihenkilöille anneta koulutusta homeopaattisista lääkkeistä.

Suomessa ammattiharjoittavia homeopaatteja on noin 200, joista suurin osa on pieniä yksityisyrittäjiä ja muutama homeopaattilääkäri ja hammaslääkäri, jotka toimivat yksityisvastaanotolla.

Mahdollisuudet kansanterveyden edistämiseksi

Homeopatia on edullinen, turvallinen ja tehokas hoitomuoto, jonka kansanterveydellinen ja kansantaloudellinen potentiaali on suuri. Esimerkki homeopatian yhdistämisestä julkisen terveydenhoidon kanssa voisi olla toteutettavissa monellakin tasolla.

Itse- ja kotihoitossa homeopatian käyttö on ihanteellisimmillaan silloin, kun varsinaista diagnosoitavaa tautia ei ole. Jokainen voi käyttää homeopatiaa itsehoitossa mitä moninaisimmin ja tarvittaessa kysyä apua omalta homeopaattiltaan.

Kliinistä erikoissairaanhoidon asiantuntijasta vaativissa vakavissa sairauksissa homeopaatilla tulisi olla homeopatin koulutuksen ohella tilanteesta riippuen lääkärin, sairaanhoitajan tai terveydenhoitoalan pohjakoulutus tai läheinen yhteistyö hoitavan lääkärin kanssa.

Homeopatian integratiivisesta käytöstä sairaaloissa tai poliklinikoilla on monella taholla Euroopassa sekä kokemusta että tutkimusta. Homeopatian terveydellisistä ja taloudellisista hyödyistä on esimerkiksi Sveitsissä tehty laajoja selvityksiä ennen sen lopullista integrointia Sveitsin kansalliseen terveydenhuoltoon 2016.

Useat tutkimukset, joita on tehty homeopaattisen hoidon kustannustehokkuudesta, osoittavat sen olevan 20%-40% toisinaan jopa 50% edullisempaa kuin perinteinen lääkehoito. Saksalainen tutkimus taas osoitti homeopaattisen hoidon olevan tehokkaampi ja tuloksekkaampi hoitomuoto kroonisissa vaivoissa perinteiseen verrattuna, mutta samanlaisilla kuluilla.

Homeopatian tulevaisuus

Valinta siitä, käyttääkö homeopatiaa tai mitä tahansa muuta hoitomuotoa terveytensä hoidossa tulisi aina olla potilaalla itsellään. Homeopatiaa voidaan käyttää myös lääketieteellisten hoitojen rinnalla.

Jos potilaalla itsellään on mahdollisuus käyttää ja valita itselleen parhaiten sopiva hoito tai yhdistelmä hoitoja, hän luultavimmin valitsee sen, mikä häntä auttaa parhaiten. Tämä on myös kansantaloudellisesti edullisin ja parhain vaihtoehto.

Homeopatian tutkimus on lisääntynyt viime vuosien aikana. Vähitellen tieto li-

säättyy sen monipuolisista vaihtoehdoista vaikuttaa terveyteemme. Agrohhomeopatian eli kasvihomeopatian tutkimus lisääntyy maataloustieteissä ja bioteknologiassa. Se tulee vaikuttamaan todennäköisesti nopealla aikavälillä viljelyyn ja satoihin, samalla kun luomuviljelyn sekä puhtaan ja terveellisen ravitsemuksen kysyntä kasvaa. *

Älykäs opiskelija herätti opettajien huomion

Samuel Hahnemann (1755–1843) syntyi Meissenissä, pikkukaupungissa lähellä Dresdeniä, silloisen Saksin kuningaskunnan alueella nykyisessä Saksassa. Meisseniin oli perustettu 1710 posliinitehdas, jossa Hahnemannin isä työskenteli posliiniinmaalajana. Hahnemann kävi Meissenissä koulua. Hän pääsi 16-vuotiaana Saksin prinssin kouluun, jossa rehtori Müller piti erityisesti älykkäistä nuorukaisista. Isä ei halunnut Samuel-pojan käyvän koulua. Aika ajoin hän otti poikansa pois koulusta, jotta tämä voisi tehdä töitä ja ansaita suurelle perheelle rahaa.

Opettajat kieltäytyivät kuitenkin ottamasta maksua lahjakkaalta pojalta. Hahnemann sai jatkaa opiskeluaan. Rehtori Müller antoi hänen pitää kreikan kielen oppitunteja omille oppilailleen. 18-vuotiaana Samuel Hahnemann pääsi opiskelijaksi Leipzigin yliopistoon.

Taskussaan 20 taaleria, viimeiset rahat, jotka hän sai isältään, Hahnemann lähti Meissenistä ja vietti seuraavat kaksi vuotta Leipzigin opiskelun käytännön lääketiedettä. Maksaakseen elämisensä hän opetti varakkaille kreikkalaisille saksaa ja ranskaa sekä käänsi englanninkielisiä tekstejä. Yliopiston kurseista hänen ei tarvinnut maksaa, sillä hän oli vapaa- opiskelija kaikilla lääketieteiden luennoilla.

Meissenissä vaikuttava arvostettu lääkäri B. Pörner oli kirjoittanut kollegoilleen, kuinka arvosti Hahnemania ja että tällä nuorella lupauksella ei ollut varaa opiskella. Hahnemann teki vaikutuksen moniin arvostettuihin henkilöihin, jotka kaikki halusivat auttaa häntä edistymään opinnoissaan.

Leipzigin Hahnemann matkusti Wieniin opiskelemaan Dr. von Querinin johdolla ja sai siellä kaipaamaansa kokemusta potilaiden kanssa, sekä yksityisiltä että sairaalatyöstä. Wienistä Hahnemann päätyi Hermanstadtin Romaniaan.

Transilvanian suuriruhtinaskunnan hallitsija, paroni von Bruckenthal kutsui Hahnemannin perhelääkäriseksi ja järjestämään hyvin tärkeän kirjastonsa.

Vajaan kahden vuoden pituisen oleskelunsa aikana Transilvaniassa Hahnemann opiskeli monia tähän mennessä sivuun jättämiään lääketieteen osa-alueita, kuten kemiaa ja kasvitieteitä sekä hyödynsi järjestämänsä kirjaston antia. Hahnemann opiskeli myös lisää tarpeellisia kieliä ja hallitsi ainakin yhtätoista kieltä: saksaa, ranskaa, englantia, italiaa, latinaa, espanjaa, kreikkaa, arabiaa, syyriää, kaldeaa ja hebreaa.

Hahnemann palasi Saksiin ja päätyi Erlangenin yliopistoon suorittamaan tohtorin tutkintonsa. Sen jälkeen hän kierteli lääkärinä muutaman vuoden kaivoskaupungeissa, kunnes tapasi vaimonsa Johannan. He asettuivat asumaan lastensa kanssa Kötheniin.

Naimisiin mentyään Hahnemann toimi lääkärinä pikkukaupungeissa. Hänen oikeudentajunsa ei antanut hänen aiheuttaa vaaraa tai haittaa potilailleen haitalliseksi ja vaarallisiksikin katsomillaan aikakauden lääkkeillä ja hoidoilla. Sen vuoksi hän jopa lopetti joksikin aikaa lääkärintoimen harjoittamisen ja antautui etsimään uutta parannuskeinoo, joka olisi ”luotettava apu” sairaiden hoitamiseksi. Perheensä hän elätti tuona aikana kääntämällä lääketieteen materiaalia saksaksi. Hän sai käännettäväkseen myös William Cullenin Materia Medican, erään aikakautensa tunnetuimman lääketieteellisen teoksen. Kääntäessään Cullenin kirjaa hän havaitsi epäilyttävän selityksen kiinapuun kuoren vaikutukselle. Kiinapuunkuori oli kyllä toimiva lääke vuorokuumelle eli Euroopassa esiintyvän malarian hoidossa, mutta Hahnemann ei ollut tyytyväinen selitykseen, miksi se vaikutti. Tehtyään kokeen itsellään hän havaitsi kiinapuunkuoren aiheuttavan niitä samaisia oireita, joita se paransi potilailla. Kunkin annoksen jälkeen samat oireet ilmaantuivat uudelleen. Kun hän lopetti aineen ottamisen, oireet hävisivät. Tästä hän sai oivalluksen uudesta ja varmasta lääketutemuksesta, lääkeainekokeiden tekemisestä terveillä henkilöillä.

Hahnemann myös havaitsi potilaillaan, että lääkkeet tehosivat potilailla yhtä hyvin, jos ei paremmin, kun niitä oli laimennettu. Ja hyvin hämmästyttävästi ne lääkkeet, joita hän lähetti potilailleen kauemmaksi, olivat hyvin tehokkaita.

Hän alkoi tehdä kokeiluja laimennetuilla lääkkeillä ja havaitsi, että metodinen ravistelu toi niihin enemmän tehoa. Hahnemann esitteli uuden parantamisjärjestelmän ensimmäisen kerran vuonna 1811 ja paranteli sitä vielä viimeisessä laitoksessa 1830. Homeopatia levisi nopeasti kaikkialle maailmaan.

Isältään Hahnemann sanoi oppineensa monia hyviä elämän ohjeita. Opiskellessaan hän ei ollut passiivinen kuuntelija tai oppija, vaan opiskeli asiat ymmärryksen kautta aina pohtien asian syvällisemmin. Isän ohjeena oli myös riittävä määrä fyysistä harjoitusta ja raitista ilmaa, jotta kehon energia ja voima pystyy pitämään mielen vahvana opiskelun aiheuttamassa jatkuvassa rasituksessa. *

Suomen Homeopatian Akatemia
SHA-Koulutus
Kokonaisvaltainen tapa hoitaa terveyttäsi ja hyvinvointiasi!

Homeopatian perusteet

- Kaikille homeopatiasta kiinnostuneille, ei vaadita pohjakoulutusta
- Saat hyvät perustiedot akuuttien vaivojen itsehoitoon.
- 9 kurssiviikonloppua
- Soveltuu myös pohjakoulutukseksi homeopatianeuvojille.
- Uudet kurssit Turussa 19.-20.9. ja Tampereella 26.-27.9.2020.

Homeopatian ammatillinen koulutus

on sinulle joka haluat työskennellä homeopaattina tai haluat perusteellisemmat tiedot homeopatiasta.

- Syventävät opinnot kestävät kolme vuotta ja saat hyvän perustan homeopatian metodille.

Turun SHA-koulun opettajat: erikoishammaslääkäri ja homeopaatit Marja-Terttu Pakkanen (vas.) ja homeopaatit Minna Keitu

shakoulutus@gmail.com
www.shakoulutus.fi